

Danish University Colleges

Hvem skal lære hvem hvad og hvorfor?

Hansen, Sanne; Schneider, Hanne

Publication date:
2009

Document Version
Tidlig version også kaldet pre-print

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Hansen, S., & Schneider, H. (2009). Hvem skal lære hvem hvad og hvorfor?

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Download policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Hvem skal lære hvem hvad og hvorfor?

"Hvis vi ikke har en teori om at komme i himlen, så er en teori om læringskapacitet måske det bedste, vi kan have. Vi ved, hvad vi behøver, det er læringskapaciteten, det halter med"¹

Af: Hanne Schneider & Sanne Lillemor Hansen, Læreruddannelsen Zahle

Forleden aften var vi ude at spise middag med vores studerende på praktiklæreruddannelsen. Vi havde besluttet at fejre, at eksamensrapporterne endelig blevet færdige og afleveret. Men først og fremmest var aftenen en anledning til at sætte et fornøjeligt punktum for de mange diskussioner og udfordringer, vi i løbet af året har givet hinanden i kursuslokalet og for den gensidige anerkendelse i forhold til vores fælles opgave; at uddanne lærere. I et kursuslokale, hvor forskellige praksisser mødes, kan bølgerne gå højt, og det gør de sandelig også på praktiklæreruddannelsen. Forskellige oplevelser, erfaringer og kompetencer er hele tiden i spil, udfordres af det teoretiske "nye" der studeres i fællesskab, og for os handler det her om at fastholde spændingsfeltet mellem praksisfeltet "læreruddannelse (seminarium)" og praksisfeltet "praktikskole". Helst uden at grave grøfter men bestemt også uden at gøre ens.

Vi har tidligere² taget fat i begrebet praksisfællesskaber i vores søgen efter svar på spørgsmålet: "Hvem skal egentlig lære hvem hvad" i forbindelse med læreruddannelsens teoretiske og praktiske dimensioner. Hvem ejer retten til at definere, hvad der er væsentligt for de studerende at lære? Magtkampe mellem overfladiske forståelser af forholdet mellem teori og praksis har lavet nok ulykker i udvikling af samarbejdet mellem læreruddannelsesinstitution og skole. Tiden kalder efter vores opfattelse på konkret opbygning af nye fællesskaber mellem forskellige praksisfelter. Og med det udgangspunkt at ingen praksisser indordner andre praksisser.

Etienne Wenger skriver i sin artikel "social læringsteori"³ om, hvordan de største barrierer for læring, er barrierer mellem forskellige former for praksis, og om hvor afgørende det er at få accepteret sin kompetence som ligeværdig i en given relation. En af hans andre centrale pointer er, at vi på mange områder i uddannelsessystemet ved utrolig meget om det, vi har brug for at vide, men at det halter med læringskapaciteten i de sociale systemer. Det kræver, at der i nye stærke praksisfællesskaber arbejdes med at skabe forandring blandt andet gennem at opbygge en bevidsthed om, hvordan dette samarbejde kan komme i stand i praksis. Og at der findes et sprog for det, så vi kan komme til at tale om det. Med andre ord: der må opbygges stærke fællesskaber mellem praktikere på forskellige niveauer. Bestemt ikke nogen nem opgave, selvom det måske kunne lyde sådan.

Praksisfællesskaber i praksis.

Vi betragter det, der sker i et praktiklæreruddannelsesforløb, som en udvikling af praksisfællesskaber mellem praktikere på forskellige niveauer. Alle tilstedeværende vil noget med det vi gør her. Næmlig være med til at uddanne gode lærere og understøtte, at det fortsat kan være vigtigt og værdsat at være lærer for skolebørn i vor tid. En gensidig respekt for hinandens sprog, erfaringer og fortællinger om lærerhandling er grundlag for arbejdet.

¹ Etienne Wenger i K. Illeris (red) (2006): Læringsteorier. Forlaget Samfundslitteratur

² Se Hanne Schneider, Sanne Lillemor Hansen (2008). Den Nordiske Læreruddannelseskongress. Island 2008

³ K. Illeris (red)(2006): Læringsteorier. Forlaget Samfundslitteratur

Vi har derfor forsøgt at undersøge denne potentielt læringsproducerende relation ved gennem årene at stille de lærere, der har deltaget i praktiklæreruddannelsen på Zahle, en række spørgsmål: Hvad mener praktiklærerne om forholdet mellem praktikskole og LU. Hvad læres bedst hvor? Og hvordan kan samarbejdet struktureres og organiseres, så det fremmer dialog og lyst til samarbejde? Vi har fået mange svar på vores spørgsmål, men noget har været gennemgående og for så vidt helt indlysende. På praktikskolen kan den studerende opøve praktisk erfaring, arbejde med egne handlestrategier i en konkret praksis og skaffe sig indblik i og viden om læreropgavernes blomstrende mangfoldighed. I skolen møder man elever, kolleger og forældre. Man møder kompleksitet og daglige rutiner. Og som studerende får man prøvet sig selv af både hvad angår det personlige, det relationelle og det faglige. Her bliver den studerende nødt til at forholde sig til, hvad man egentlig kan, når man er elev i 5.klasse. Men som en praktiklærer bemærker: *"Skolernes ressourcer og praksis lever ikke altid op til den ideelle verden seminarierne sætter op, når det gælder rammer, materialemuligheder og undervisning. Derfor bør man på praktikskolerne i både forberedelsesfasen og analysen i vejledningen og i undervisningen på læreruddannelsen forholde sig analyserende til mindre ideelle og mere kaotiske situationer."* Praktiklærere har fokus på vejledningskompetencer og lægger vægt på, at deres vejledningsmøder med de studerende understøtter de studerendes læreprocesser og dermed også understøtter sammenhængen mellem det, de studerende lærer på seminarierne, og det de kan lære i praktik. Det udtrykkes af en praktiklærer således: *...så handler det grundlæggende om, at de bl.a. skal kunne reflektere og begrunde deres undervisning. Og så på sigt er målet – sådan har jeg det i hvert fald – at de udvikler deres egen praksisteori. At der er fokus på det. Når det så er sagt, så synes jeg også det er væsentligt for mig, når jeg har studerende, at de på en eller anden måde kan se en sammenhæng mellem, det der foregår på seminarierne og så på praktikskolen.*

Praktiklærere betragter det som væsentligt læreindhold for de studerende at opdage og reflektere over de mange gøremål, der er for lærere i skolehverdagen. Kompleksiteten i handlingerne er ikke sjældent baggrund for, at man må ændre kurs i undervisningsforløbet, og det er vigtigt at kunne gøre sig forestillinger om den nære fremtid og have et nuanceret handleberedskab både i forhold til undervisningens indhold og i forhold til andre læreropgaver. I den forbindelse siger en praktiklærer: *Det, de (studerende) ofte melder tilbage til os er, at de også finder ud af, hvor meget de skal tage stilling til i løbet af en dag, altså her taler jeg om alt det, der følger med. Hvor mange uforudsete ting, der kan dukke op, som man skal handle på. Hvor omstillingsparat man skal være, og at det ikke altid lykkes, måske, at føre den plan igennem, man havde tænkt sig, og at det er OK, at man må fravige den.*

En anden praktiklærer har mødt et hold studerende, som i praktikforløbet prioriterede undervisningsprojektet og ikke tog de ting som lå ud over den praktiske undervisning særlig alvorligt. Hun spørger: *Hvordan kan det være, at studerende i dag i højere grad anser de dele af studiet man ikke skal vurderes på, som mindre væsentlige?* Sådan et spørgsmål giver anledning til overvejelser på mange niveauer. Hvordan hænger dette fx sammen med lærerstudiets lovgrundlag og rammesætning? Hvordan påvirkes det af læreruddannelsesdidaktik? Hvilken betydning har mediernes omtale af skole og lærere for sådan en indstilling til lærerarbejdet?

Som undervisere på praktiklæreruddannelsen bliver vores praksis med de studerende også en del af det fælles, vi er sammen om. Vores erfaringer med og bestræbelser på at skabe sammenhæng i de studerendes professionsudvikling via undervisningsforløb om f.eks. læring, klasseledelse, analyse af undervisningsmaterialer, faglige indholdsområder og via praktikprojekter, studieture, kvarteranalyser, tværfaglige og praktisk- musiske forløb sættes til diskussion.

At blive inviteret indenfor i en identitet

Den aften ved middagen med de studerende på praktiklæreruddannelsen kunne en ukendt forbigående måske have kastet et blik på den højrøstede forsamling. Bordet rundt var der livlig

diskussion om lærerfaget. I disse tider er der sandelig også nok at hidse sig op over! Vores anonyme iagttager ville nok bemærke, at forsamlingen var meget engagerede og dedikerede til det, de diskuterede. Hvis han havde spurgt, ville han stensikkert få sin iagttagelse bekræftet. Denne kreds af læreruddannere er virkelig nogle, der vil noget med det, de gør. Og sådan er det; hvis man skal kunne uddanne lærere, skal man virkelig ville noget. De studerende vælger ikke kun læreruddannelsen, fordi de vil have sig et job. Så kunne de formodentlig have valgt sig noget, der var betydeligt lettere. Nej, de vælger også at investere i en identitet, og her må uddannelsens aktører kunne invitere de studerende indenfor i en sådan læreridentitet og lade dem møde nogle de kan spejle sig i. Hvilken lærer vil jeg egentlig være? Praktiklærerne har oplagt muligheden for at kunne blive sådanne spejlingsobjekter for de studerende

Nogle studerende har udtrykt sig sådan om dette: *"Det jeg lærer af..... en praktiklærer, som virkelig inspirerer én, og hvor man kan bruge de ting, hun gør, ikke nødvendigvis som følge af en observation, men også i den måde, hun sparrer med mig og kommunikerer med mig på, om det der skal foregå i timen. Det er det, der er allermost udbytterigt for mig. Jeg kunne bare sidde og lytte til hende og så følte jeg bare, at jeg hele tiden flyttede mig ekstremt meget i forhold til min opfattelse af lærerrollen."*

Eller: *"Det der netværk, man får ved at være i praktik, fordi man møder de der ildsjæle på en skole, og man husker dem, og så tænker jeg: hende ringer jeg lige til og hører om jeg må forstyrre..... hun er glad for at øse af sine erfaringer... hun bliver spurgt professionelt til sin professionelle rolle"*

At lære at blive lærer indbefatter desuden en vis træning i robusthed. Man skal "kunne stå selv" som en praktiklærer har beskrevet det.

Vi har en fornemmelse af at denne identitetsskabende proces har særligt optimale vilkår indenfor rammerne af et udfoldet praksisfællesskab. Hvor den studerende ser og fornemmer gensidig respekt mellem de praktiklærere de møder på skolerne, og de lærere, de undervises af på læreruddannelsen. Hvor der er opbygget netværk og kendskab til hinanden. Hvor man måske oven i købet samarbejder om udvikling af skolen. Og helt konkret; hvordan kan man i et sådant praksisfællesskab som studerende blive en person, der også spiller en rolle. Forhåbentlig i et rum præget af respekt for den forskellige kompetence, som læreruddannelsens forskellige aktører repræsenterer. Og her skriver vi med vilje ikke om teori og praksis, for det, der foregår på læreruddannelsesinstitutionen, er også en praksis.

På vej mod udvikling af praksisfællesskaber

Tilbage til middagsselskabet, som nu er ved at nærme sig sin afslutning. Men samarbejdet slutter ikke her. Nogle af os skal møde studerende fra det samme hold næste år; dels på praktikskolen dels på læreruddannelsen. Og en af praktiklærerne har desuden stillet sig til rådighed i forbindelse med et udviklingsprojekt, som nogle faglærere er i gang med - i øvrigt med det samme hold studerende, som hun lige har haft i praktik, og som var vikarer for hende, mens hun skrev sin afsluttende opgave på praktiklæreruddannelsen. Forresten om det netop gennemførte forløb med de samme studerende! Måske bliver der er mulighed for noget gæstelærervirksomhed, når vi skal arbejde med årsplanlægning eller cooperative learning i det kommende studieår. Der er nu knyttet nye bånd og skabt muligheder for et udvidet praksisfællesskab.

"Jeg tror, at praktiklærere og seminarielærere skulle mødes sådan face to face, sætte sig ned og tale om, hvordan gør vi det her. Altså jeg synes, det er meget lidt vi ser til dem, og de ser til os, og det gør det sådan lidt famlende". Det sagde en praktiklærer på praktiklæreruddannelsen for nogle år siden. Mange studerende har siden mødt hende på den skole, hvor hun underviser og på seminariet, hvor hun kommer og deltager i undervisning af studerende. Hun har sammen med andre praktiklærere, seminarielærere og lærerstuderende været med til at gøre det mindre famlende. Det er blevet nemmere at deltage i arbejdet på hinandens banehalvdeler.

I læreruddannelsen har der de senere år været mulighed for at etablere praksistilknytningsprojekter mellem hold af studerende, deres lærere på Zahle og lærere og klasser på skoler. Det sker ofte, at allerede etablerede praksisfællesskaber baner vej for sådanne projekters muligheder og er med til at nedbryde barrierer og mindske den enorme kompleksitet der er, når novicer, nye lærerstuderende, bliver inviteret med.

Når lærerstuderende er på besøg på skoler sammen med deres seminarielærere, hvad enten der er tale om ordinære trepartssamtaler eller andre professionelle sammenhænge, er det af betydning, at de studerende oplever, at seminarielærerne og skolelærerne møder hinanden med glæde, indbyrdes respekt og forståelse for hinandens opgaver og kompetencer og ikke mindst for opgavernes realiseringsmuligheder.